

Kubuni, képregények Afrikából

A Kubuni*, képregények Afrikából című kiállítás egy három tengelyre felépített „road map”, a Múlt, a Jelen és a Jövő szubszaharai képregényeinek felfedezésére invitál.

Olyan képregényekkel találkozhatunk, amelyek ősi képi és elbeszélő hagyományokból táplálkoznak, de közben a modern, gyakran nyugaton írt és Afrikában is terjesztett, albumokban, újságokban vagy telefonos applikációkon megjelenő kortárs kultúrából is merítenek.

Létezik-e „az afrikai képregény” – kérdezhetjük – hiszen a földrésről származó képregények gyakran nagyon különböző történelmi és kulturális hagyományok termései. Még a képregény és az alkotók társadalmi státusza is országfüggő : bizonyos régiókban „rajzolt gyerekirodalomnak” tekintik, míg máshol a karikatúrákkal kerül egy csoportba, vagy csak beleolvad abba a nagy kategóriába, amelyben együtt van képregény, karikatúra, illusztráció, rajzfilm és videojáték.

Miközben AZ – egy és oszthatatlan, sajátos grafikai stílussal rendelkező – afrikai képregény nem létezik, mégis megfigyelhetünk esztétikai és tematikai hasonlóságokat a különböző alkotások között. A frankofón, angol és portugál gyarmati örökség, valamint (a japán populáris kultúra globális jelenlétének eredményeként) a manga hatása is fontos szerepet játszik.

Ezek a különböző külső hatások, valamint a helyi kultúrák és az afrocentrikus témák valódi újragondolása olyan képregények megjelenéséhez vezettek, amelyek határozottan afrikai jelleget mutatnak.

* *Kubuni* szuahéli nyelven „képzeletbeli alkotás”-t jelent. A szuahéli Kelet-Afrikában beszélt nyelv, a bantu nyelvekhez tartozik.

kubuni
les bandes dessinées d'Afrique.s

L'exposition **Kubuni**, les bandes dessinées d'Afrique.s est une road map qui se déploie autour de trois grands axes à la découverte des bandes dessinées de l'Afrique Sub-saharienne d'Hier, d'aujourd'hui et de Demain. Des bandes dessinées qui puise leurs inspirations dans des traditions graphiques et narratives anciennes, mais aussi dans des cultures plus récentes, souvent étrangères, conçues et diffusées en occident mais aussi sur le continent africain, en album, dans des journaux, ou en applications pour smartphones.

Peut-on parler de « la bande dessinée africaine », dès lors que les bandes dessinées issues du continent africain sont les fruits d'héritages historiques et culturels souvent très différents ? Même le statut de la bande dessinée et des auteurs varie d'un pays à l'autre : considérée comme une « littérature, dessinée » pour enfants dans certaines régions, elle est englobée parmi les productions relevant de la caricature dans d'autres, quand elle ne se fonde pas dans un ensemble regroupant bande dessinée, caricature, illustration, dessin animé et jeu vidéo.

Si on ne peut parler de LA bande dessinée africaine, une et indivisible, au style graphique unique, il est toutefois possible d'observer des proximités esthétiques et thématiques entre les différentes productions. L'héritage colonial francophone anglophone ou lusophone, mais aussi l'influence du manga, résultat du phénomène de globalisation de la culture populaire japonaise, jouent à cet égard un rôle important. Ces différentes influences extérieures combinées à une véritable réappropriation des cultures locales et des sujets afrocentrés, ont favorisé l'écllosion de bandes dessinées qui signent leur appartenance au continent.

* Kubuni vient du Swahili, et signifie « création imaginaire ». Le Swahili est un ensemble de langues bantoues, parlées dans une grande partie de l'Afrique sub-saharienne.

Le CNRS International de la bande dessinée et de l'image
PRODIGES
AF
MUSEUM
MUSEUM
MUSEUM

A fenti térkép betekintést ad a földrész több évszázadnyi történelmébe, megmutatva:

- a gyarmatosítás előtti dicsőséges birodalmak korát (Szongáj, Asanti, Mali...), és kivételes uralkodóikat, mint a világ leggazdagabb emberének tartott Mússa Mansza;
- a gyarmati kort, melyet a különböző hadseregek képviselnek (francia, német, portugál, olasz, spanyol...), amelyek mesterségesen meghúzott határaikkal kialakították a későbbi államokat;
- a független államok és multikulturális társadalmak korát, ingadozva saját kultúráik megőrzése és a nyugati kultúra átvétele között.

» » » **Felismerik-e** a sok rajzolt figura közül az etiópai murszikat, a kenyai maszájokat, a száhel-övezetben lakó pölköket, a namíbiai hererókat és himbákat, a dél-afrikai zulukat vagy a Kongói Demokratikus Köztársaságban lakó mangbetukat?

» » » **Szubszaharai Afrika 48 országa:**

Nyugat-Afrika (15): Benin, Bissau-Guinea, Burina Faso, Elefántcsontpart, Gambia, Ghana, Guinea, Liberia, Mali, Niger, Nigéria, Szenegál, Sierra-Leone, Togo, Zöld-foki Szigetek

Közép-Afrika (9): Burundi, Csád, Gabon, Egyenlítői Guinea, Kamerun, Kongó, Kongói Demokratikus Köztársaság, Közép-Afrikai Köztársaság, Sao Tomé és Príncipe

Kelet-Afrika (14): Comore-szigetek, Dél-Szudán, Dzszibuti, Etiópia, Eritrea, Kenya, Magadaskár, Mauritius, Ruanda, Seychelles-szigetek, Szomália, Szudán, Uganda, Tanzánia

Dél-Afrika (10): Angola, Botswana, Dél-Afrika, Lesotho, Malawi, Mozambik, Namíbia, Sváziföld, Zambia, Zimbabwe

A kiállítás központi metaforája a fa.

A gyökerek az úttörőket jelképezik, akik meghatározó hatással voltak a szubszaharai képregény első korszakára. Egy forradalmi közép-afrikai szultántól a volt Zaire egy multidiszciplináris szerzőjéig.

A fa törzse az afrikai képregény aranykorának minden szerzőjét képviseli. Ez a lehetőségek és a műnemek közötti áthallások kora, valamint a földrészen kívüli megjelenések időszaka.

A lombkoronában láthatjuk a képregény új ágainak lenyomatát, amelyek a közösségi hálókön terjednek. Ez a technológia és a dematerializált alkotások kora, amelyek egy klikkel az egész világon elérhetővé válnak. Életrajz, riport, népművészet, mitológia vagy sci-fi, minden műfajjal próbálkoznak, önkorlátozás nélkül.

A Juni Ba képregényrajzoló által elképzelt, a pánafrikai zászló színeiben pompázó fán látható maszkok mindazokat képviselik, akik biztosították a szekvenciális művészet hagyományainak átadását az úttörőktől az új generációk felé. A gyümölcsökként megjelenő Adinkra szimbólumok olyan fogalmakra utalnak, mint az erő, a bőkezűség, a bölcsesség.

A gyökerek - 1 (Les racines 1)

Az afrikai képregény a szóbeli és képi történetmesélés ősi hagyományában gyökerezik.

A képregény első nyomai a földrészen egészen az első világháborúig nyúlnak vissza.

Az 1910-20-as években Ibrahim Njoya, a kalligráfia mestere, a mesélő képek hagyományát felelevenítve „feltalálja” a képregényt a Bamun Királyság szívében (Kamerun, Közép-Afrika)

» » » Képmagyarázat

1. Faragott faajtó (Sénoufo, Elefántcsontpart)

2. Falikárpit pamutkelme rátétekkel (Abomey, Benin)

3. Ibrahim Njoya: Három monda táblája (Mofuka és az Oroszlán mondája), 1930 körül, Kamerun, Bamun Királyság, Foumban

A gyökerek – 2 (Les racines 2)

A függetlenség elnyerése és néhány kiadvány rasszista és kolonialista jellege ellenére, az Európából érkező népszerű képregények – mint a Tintin vagy a mai elnevezéssel „képregényfüzeteknek” nevezett *Zembla* vagy *Mustang* – hatása meghatározó.

A *Kouakou* vagy a *Calao* magazinok olvasóközönségéből is kerülnek ki új alkotók. Ezeket a Pierre Rostini által kitalált kiadványokat Franciaországban szerkesztik, de főként Afrikában terjesztik. Először olvashatunk olyan képregénysorozatokat, amelyekben a főhősök feketék, afrikaiak, és amelyek a nyugati, lealacsonyító ábrázolásmódot maguk mögött hagyják.

Úttörő szerzők (*Quelques pionniers*)

» » » Képmagyarázat

1. Az Aranykesztyű
2. Káosz Kinshasában
3. Gyökereink

Az Ibrahim Njoya munkásságának folytatásaként értelmezhető, de az európai képregényekből is táplálkozó első afrikai szerzők által a 60-as, 80-as években készített képregénysorozatok megrendelésre készültek, és társadalmi kérdéseket is tárgyalnak.

Az ébredéstől az aranykorig (*De l'éveil à l'âge d'or*)

Az 1990-es évek végétől a 2010-es évek elejéig tartó időszakban megjelenik a szórakoztató képregény, számos idegen stílus hatását mutatva: comics, francia-belga képregény, manga, manhwa, amerikai underground képregény. A televízió megjelenése a háztartásokban a 80-as években lehetővé teszi a rajzfilmek megismerését és hozzájárul a képregény elterjedéséhez. Ez a lehetőségek és áthallások kora. Bizonyos szerzők egyidejűleg több műfajban is alkotnak: karikatúrákat és portrékat rajzolnak újságoknak, festenek vagy zenélnek, mások munkáit pedig Európában vagy az Egyesült Államokban is kiadják! Az afrikai képregények iránti növekvő érdeklődés hatására olyan képregényújságok születnek, mint a *Cocotier* vagy a *Gbich!*; szerzői csoportok és egyesületek jönnek létre, valamint az első, kizárólag a képregénynek szentelt fesztiválok, szalonok és kiállítások is megjelennek. Ma ezt a két évtizedet a képregény afrikai aranykoraként tartjuk számon.

Afrikai hősök és történetek (*Héros et histoires d'Afrique*)

A képregény nem csak a szuperhősök terepe. Valós, tetteikkel a földrész történelmét jelentősen befolyásoló személyek történetét is elmesélheti. Így tett Tayo Fatunla is híres *Our roots* (Gyökereink) című munkájában, amely emblematikus fekete emberek, események és szokások valóságos krónikája.

Számos, történelmi személyiségek életét bemutató képregény jelent meg. Így – többek között – politikusok, a sportvilág sztárjai és híres zenészek élete és sikereik is megelevenednek a képregények oldalain.

Élettörédek és autofikció - 1 (*Tranches de vie et autofiction - 1*)

A képregények lehetővé teszik személyes történetek és élmények bemutatását. A nagy képregényalbumokkal megnyílik a kísérletező narráció lehetősége, és a személyiségfejlődés pontosabb ábrázolása.

Élettörédek és autofikció - 2 (*Tranches de vie et autofiction - 2*)

Élettörédékek és autofikció - 2 (*Tranches de vie et autofiction - 2*)

A világ minden képernyője (*Tous les écrans du monde*)

A 2010-es évek hajnalán a képregényalkotók – köztük egyre több nő – új, kreatív tereket hoznak létre az Interneten és a közösségi médiában, megváltoztatva ezzel a képregény arculatát. Megnyílik a dematerializált alkotás kora. Ahogy Elyon'S „Èbène Duta élete” című albuma is megmutatja – amely először digitális formában jelenik meg –, ezentúl lehetséges közvetlenül, nemzetközi olvasóközönséghez szólni, éljen a szerző Afrikában vagy bárhol a világban. Az amerikai szuperhős-történetekhez vagy az ázsiai mangákhoz hasonlóan, a földrész képregényei is természetesen átszivárognak a filmekbe, a tévébe vagy a videójátékokba.

A médiumok közötti határ elmosódásán és a multimédiás csoportok – mint a Zebra Comix vagy a Kugali – megjelenésén túl, a kortárs műveket olyan esztétikai irányzatok is befolyásolják, mint az afrofuturizmus vagy afro sci-fi. Az ősi, mágikus elemekkel tarkított mondák és a modern képregényes képzelet egymásra hatása olyan új, jellegzetesen afrikai hősöket, sőt szuperhősöket teremtett, mint Loyiso Mkize „Kwezi”-je, vagy Bill Masuku „Dél-Afrika Kapitánya”.

Mítoszok és spiritualitás (*Mythes et spiritualité*)

Politika, aktivizmus és dráma (*Politique, militantisme, drames*)

Választott migráció (*Migration choisie*)

„Fogj egy evőkanál szívást, egy csipetnyi civódást, és az egészet szórd meg egy erős csórósággal! Hagyd forni és megkapod Ébène Duta életét. Egy fekete csajszi kalandjai, távol az otthonától.”

Ébène Duta 2009-ben születik meg a szerző képzeletében, miközben a St-Luc Művészeti Főiskola hallgatója Liège-ben, Belgiumban. A legálisan külföldön élő afrikai lány viszontagságokkal teli kalandjai először egy blogon jelennek meg, majd 2010 végén Facebook-oldalt szentelnek neki. A valóság és a képzelet ihlette vicces, csipős, de igazsággal és realizmussal átítatott képregény hamar tetszést arat az afrikai diaszpórában, mielőtt meghódítja Európa, Amerika, sőt Ázsia olvasóit is.

A közösségi finanszírozás mintapéldájaként, 18000 rajongóval és 3 kötettel később, az „Ébène Duta élete” továbbra is számos afrikai szerzőt inspirál, hogy a hagyományos, nyugati kereskedelmi csatornák (kiadó-terjesztő-forgalmazó-könyvesbolt) megkerülésével, munkáikat először digitálisan, majd papír alapon megjelenítve, végig saját hazájukban alkoltva törjenek a felszínre.

A szerzőről: Elyon's Kamerunból származó képregényalkotó, a Kongói Nemzetközi Képregényfesztivál alapítója, képregényekről szóló kiállítások társ-kurátora. Stand up fellépőként is ismert.

Afrofuturizmus és sci-fi (*Afrofuturisme et science-fiction*)

